

AJTP 2019 Javítókulcs

Elfogadunk minden olyan megoldást, ami a felsoroltaktól eltér, de tartalmában megegyezik, vagy a művek és a szakirodalom alapján indokolható.

1. Bolond Istók neve egy szóláshasonlatból ismert, mégis a 19-20. században többen írtak olyan műveket, amelyek ehhez a névhez kapcsolódnak!
Említs meg (Aranyon kívül) **legalább két szerzőt!** (2 pont)

Petőfi Sándor, Weöres Sándor, Géher István

2. Határozd meg minél pontosabban, hogy mi a műfaja Arany János Bolond Istók című művének!

Byroni verses regény (3 pont)

3. Arany János elbeszélő művének elején Bolond Istók mellett megjelenik egy másik olyan figura neve, aki egyik szólásunkban szerepel.

Ki ő? (***Hübelé Balázs***)

Ki írt róla elbeszélő művet? (***Arany László***)

Mi volt ennek az elbeszélő műnek a címe? (***Délibábok hőse***) (3 pont)

4. Állapítsd meg az alábbi állításokról, hogy igazak vagy hamisak vagy nem tudhatjuk!

	igaz	hamis	nem tudjuk
Arany Bolond Istókjának kezdete hasonlóságot mutat Petőfi Az apostol c. művének kezdetével.	X		
Valószínűleg Petőfi és Arany is olvasta Dickens regényét	X		
A Bolond Istók szóláshasonlatot Arany Dugonics András gyűjtéséből ismerte			X
Gyulai Pál írt egy életrajzi levelet Kertbeny Károlynak, aki Arany műveit németre fordította.		X	
Az apostol 1848-ban jelent meg .		X	
Arany János öccse, Arany László is írt egy Bolond Istókhoz hasonló művet.		X	

(6 pont)

5. A Bolond Istók története egy csőszkunyhóban kezdődik.

Mi volt a dolga a csősznek?(*mezőőr vagy ennek körülírása*)

Mi volt a fizetsége? (*Csősz-pénz, üveg pálinka, pipa dohány*)

(4 pont)

6. alábbi képeken az Arany-mű tárgyi világához tartozó elemeket láthattok.

Nevezzétek meg őket!

dagasztóláb

(csősz)kaliba/kunyhó

lóca (pad)

szolgafa

(4 pont)

7. Istók már megszületésekor három nagy bűnt követett el nagyapja szerint. Melyek voltak ezek?

a) **nagyanyját megölte**

b) **nagyapját majdnem akasztófára juttatta**

c) **megzavarta nagyanyja temetésén az éneklést**

(3 pont)

8. Az alábbiakban összekevertük a Bolond Istók szövegében előforduló különböző fogalomkörökbe tartozó szavakat, eredeti helyesírással. Válogasd szét őket!

aktor, brúgó, cortina, doctor, kosta, eminens, ludi-magister, péce-szó, preceptor, prókátor, régisseur, rolle, tóga

debreceni kollégisták nyelve	tóga, brúgó, eminens
foglalkozásnevek	kosta, preceptor, doctor, prókátor, ludimagister,
színházi nyelv	aktor, cortina, péce-szó, régisseur, rolle

(13 pont)

9. „Classicusokhoz éppen szíve vontá” – mondja az elbeszélő Bolond Istókról. Írd le a ma használt formában az ókori görög neveket!

Horác - **Horatius**

Virgil - **Vergilius**

Homér - **Homérosz**

Pallás – **Pallas (Athéné)**

Thálja - **Thália**

(5 pont)

10. Melyik szereplő mondhatná ezt magáról?

Ma be fogom hívni a szobámba. Megérdemli, hiszen annyit foglalkozik velem. Annyira nehéz megtanulnom ezeket a kacifántos mondatokat, amiket el kellene mondanom. Nem is értem őket pontosan. Ő meg sorról sorra mindent elmagyaráz, megmutatja, mit hogyan kellene mondanom. Nem is értem, miért nem kap szerepet, hiszen olyan szépen beszél.

Klárcsi kisasszony

Nagyon idegesítő ez a fiatalember. Persze sajnálom is. Nem tudom, mit keres itt. Szebben szaval, mint bárki, de a közönség nem ezt akarja hallani, hanem a megszokott deklamálást. Márpedig a közönségtetszése a legfontosabb. Nem tudom elhinni, hogy nemesnek tartja foglalkozásunkat ez a fiú. Jól tűri a mellőzést, a nélkülözést. Pedig milyen eszes! Láttam a bizonyítványát, csupa jeles! Bármi lehetett volna belőle.

a színház direktora

Nahát, ez a fiatalember! Nem is vettem eddig észre, pedig itt ült a többiek között egész évben. Micsoda ötlet! Hogy színésznek áll! Nemes és szép foglalkozás olyan kitűnő szerzők gondolatait tolmácsolni, mint a halhatatlan Shakespeare!

az ajánlást író tanára

Hú, káprázik a szemem. Biztosan azért, mert már régen húztam meg a butykost. Tényleg, csak egy kortyocska, az nem árthat meg. Még a lábam is könnyebben visz. Lássuk csak, hova is? Igen, a piacra. És el ne felejtsem megkeresni a tiszteletest ezzel a kis csomaggal. Várjunk csak, fiú vagy leány? Na azért nem fogok megállni, hogy megnézzem. Majd a templomban kibontom. Jaj, hol is van a butykosom?

Pityeri Erzsók

4 pont

Kányádi Sándor költészete

1.Bot és furulya (6)

„Az ember ott kezdődik,/és ott a pakulár/ha jól fogja a botot,/s ha szépen furulyál.”

Mit jelent a „pakulár” szó? (1)

Juhász

Milyen emberi magatartást jelképezhet a „bot”? (2)

A veszéllyel való bátor szembenézés, védekezés, mások védelme a pusztító erőkkel szemben.

És a furulya? (2)

Az alkotást, értékteremtést.

Melyik kijelölt versben játszik még fontos szerepet a furulya? (1)

A fenyő és a nád

2.Könyörgés tavasszal – Őszi elégia(5)

Mindkét versben találunk példát ugyanarra a költői eszközre: „barkáid bolyha” (Könyörgés tavasszal), „hajdani harmóniából” (Őszi elégia). Nevezd meg ezt a költői eszközt! (1)

Alliteráció (betűrím)

Az Őszi elégia címe műfajjelölő. Jellemezd az elégia műfaját! (3)

Lírai műfaj, a tragikus élethelyzetbe való beletörődés jellemzi.

Milyen egyértelműen műfajjelölő címet adnál a Könyörgés tavasszal című versnek? (1)

Himnusz (ima)

3.Mely versekben szerepelnek az alábbi földrajzi nevek? Fűzz hozzájuk egy-egy mondatos, a vers lényegére rámutató értelmezést! (1+3 pont versenként, összesen 20 pont)

A lehetséges verscímek ábécében: Arany János kalapja, Egy csokor orgona mellé *Jékely Zoltánnak szeretettel*, Mikor Janus elhagyta Paduát, Nyergestető, Részezes Agamemnon Szalonta

Arany János kalapja. A fiatal költő a nagyszalontai múzeumban fölpróbálja Arany kalapiját, még nagy rá, de szeretne „belenőni”.

Csíkország, Termopüle

Nyergestető. 1849-ben egy maroknyi székely katona védekezett itt az orosz invázióval szemben, ahogy Termopülénél a spártaiakat, őket is csak az árulás tudta megtörni, és ők is az utolsó emberig harcoltak.

Trója, Don-kanyar

Részezes Agamemnon. Ahogy a Trójiából hazatérő Agamemnont, úgy a Dontól visszajövő parasztembert sem várta meg hűségesen a felesége. De míg Agamemnont az asszony szeretője megöli, addig ő elzüllik, úgy hal meg.

Duna, Tisza, Dráva

Mikor Janus elhagyta Paduát. A kocsis kabátjának varrásai, gyűrődése emlékezteti az Itáliától búcsúzó J. P.-t a három folyóra, Mo.-ra, s ébreszti föl benne a hazavágyódást

Marosszentimre, Házsongárd

Egy csokor orgona mellé. Szenci Molnár Albert zsoltárfordítónk Marosszentimre lelkésze volt, a Házsongárdi temetőben nyugszik. A vers nemcsak őt siratja, hanem a pusztuló erdélyi magyarságot is (a marosszentimrei templom összedőlt, papja sincs a falunak, már csak egy ajkon szól magyarul a zsoltár).

4.Gyermekkor (1)

Alkonyat, éjszaka, erdő, félelem, tisztás, őz

Melyik későbbi nagy versben jelennek meg újra ezek a motívumok?

Fától fáig

5.Kányádi Sándor sok művészelődöt, kortárs művészt idéz meg verseiben nagy-nagy tisztelettel és szeretettel. Ezekből válogattunk néhányat. Írd le röviden, mit tudsz a verscímekben is szereplő 20. századi alkotókról! (2-2 pont, összesen 8 pont)

T. Á. sírjára

A székelység írója, leghíresebb műve az Ábel-trilógia

Kós Károly arcképe alá

Trianon után az erdélyi magyar kultúra szervezője, építész, író, grafikus.

In memoriam Szilágyi Domokos

Erdélyi magyar költő a 20. század 2. felében, a kommunista diktatúra szorításában, fia halálát (bukaresti földrengés) követően önkézével vet véget életének

Krónikás-ének (Illyés Gyulának odaáttra)

Magyar író, költő; a 70-es években az elsők egyike, aki szót emel a határon túli magyar kisebbség jogaiért.

6.Fától fáig(11)

Milyen két nézőpont érvényesül a versben? Mit jelent a „*Tovább tovább fától fáig*” az egyik nézőpontból, és mit a másiktól? (nézőpont megnevezése 1, jelentés 2, összesen 6 pont)

a)nézőpont:

A gyermek nézőpontja. Jelentés: nem adhatja föl a lovai keresését, a reményt, hogy megtalálja őket.

b)nézőpont:

A felnőtt nézőpontja. Jelentés: nem adhatja föl az életet, a reményt, hogy van értelme az életnek.

Milyen szövegtípusok, műfajok jelennek meg a vers alábbi részleteiben? (1-1 pont, összesen 5)

a)„*Meg-megtorpan futásra készen/Kis szíve mint a mókus szökne bújna*”

Elbeszélő szöveg, narráció

b)„*Még két fáig három fáig/Hallom Nem Hallom Hallom*

Ha eljutok addig a gyertyánig/Katona leszek hajóskapitány leszek”

Belső monológ

c)„*Ördögborda ördögborda/mézes lett a mackó orra*”

Csúfolódás, mondóka

d)„*Elszisszent az út alólad/Nyárfák félelme ülepült/homlokod pólusaidra/De csak tovább fától fáig*”

Önmegecsapódás

e)„*C'est la vérité monsieur*”/,„*Die letzte Lösung mein Herr*”

„*Fél tizenkettő/bolond mind a kettő*”

Párbeszéd

7.A tücsök és a hangya(4)

Mi az eredeti mese tanulsága? (2)

A dolgoz hangya „megdicsőül” a léha tücsökkel szemben, aki télen méltán szenved.

És mi a tanulsága Kányádi Sándor meséjének? (2)

A tücsök szabadságszeretete az érték, a hangya a szolgálatet szimbolizálja.

8.Az elveszett követ(8)

Hogyan „veszett el” a követ? (2)

Ott ragadt egy enyedi borospincében.

Add meg a követ szó 3, a versben előforduló jelentését egy-egy saját példamondattal! (2-2-2, összesen 6 pont)

Pl. A követet fogadta a király.

Tedd odébb a követ!

Valaki követett engem hazafelé jövet.

9.A bivaly és a halacska (2-2, összesen 4 pont)

Fogalmazd meg egy-egy mondatban a mese a)történetét és b) tanulságát!

A bivaly ki akarja inni a halacska otthonát, a tavat, de a kis hal nem hagyja magát: bekapja a bivalyt.

Van egy pontja az erőszaknak, amit már nem visel el az ember, fellázad és győz.

10.Mely versekről írnak az alábbi elemzésrészletek? (1-1, összesen 5 pont)

a) „a széki lányok néma táncát megörökítve mitikus nyelven szól az erdélyi magyarság történelmi megpróbáltatásairól”:

Fekete-piros

b) „költeményében... tudatosan behelyezkedik a fáraó írnokának szerepébe”:

Pergamentekercsekre

c) „A címben szereplő, majd háromszor megismétlődő *valaki* határozatlan névmás közelebről meg nem határozott személyt fejez ki, ám a szövegösszefüggés...alapján ez a valaki mégiscsak azonosítható.”:

Valaki jár a fák hegyén

d) „A Dél keresztje alatt ciklus eme darabjában a latin-amerikai forradalmár politikusok szabadságküzdélme a messiási szenvedéstörténet személyessé stilizált közegében kap távlatosabb jelentést...”:

Koszorú

e) „A lírai alany fokozhatatlan tisztaságú, természetes képekben konkretizálja a hiánytalan együvé tartozás, a feltétlen odaadottság szakralitással érintkező élményét: *Só vagy az én kenyeremben,/mosoly vagy a bajuszomon,/könny vagyok a két szemedben...*”:

Két nyárfa

11. Verscímek értelmezése. Mit jelentenek az aláhúzott szavak? (2-2, összesen 8 pont)

a) Noé bárkája felé:

A bibliai özönvíz egyetlen tiszta embere, aki (és akiket/amiket a bárkába gyűjtött) megmenekül, és új életet kezdhet.

b) Nagycsütörtökön

Az Újszövetségben a Krisztus kereszthalálát megelőző nap. Az utolsó vacsora napja.

c) Csángó passió

Csángó: magyar népcsoport Gyimesben és Moldvában. Passió: Krisztus szenvedéstörténete.

d) Dél keresztje alatt:

Csillagkép a déli féltekén (ugyanúgy a tájékozódást szolgálja, mint a Göncöl).

12. Melyik vers állít emléket Kányádi...? Add meg a vers címét! (1-1, összesen 3 pont)

a) édesapjának

El-elcsukló ének

b) szeretett kiskutyájának

Purdé

c) a farkasok által széttépett lovának

Sörény és koponya

INNÉTTŐL CSAK 11. ÉVFOLYAMOSOK FOLYTASSÁK!

1.Halottak napja Bécsben(20)

Hol, melyik zeneművet hallgatja Kányádi a versszituáció szerint?(3)

Az Ágoston-rendiek templomában Mozart Requiemjét.

Milyen nyelvű szövegrészeket fonódnak a vers szövegébe?(4)

Francia, német, román, latin

Milyen népköltészeti műfajokat idéznek föl az olvasóban az alábbi sorok?(3)

„*dunából tengerbe/ki az óceánra/úszik a koporsó/zene a vitorla*”:

népdal

„*Fehér templomokban/fehér imádságot/hej regő rejtem*”:

regősének

„*ég a konyhó ropog a nád/ tüzet fogott ég a világ*”:

csujjogató

A magyar történelem melyik két jelentős alakja bukkan föl a versben? (Az egyiket közvetítőnek kéri Istenhez, a másikhoz édesapját hasonlítja megalázottságában.) (2)

Mátyás király, Kossuth Lajos

Kik azok a magyar költők, akiket fölidéznek az alábbi sorok? (2)

„*az zsuzsanna az szép német lány*”:

Balassi Bálint

„*ó itt maradnom adj erőt/örökre itt legyek megáldott*”:

Vörösmarty Mihály (esetleg: Ady Endre, Radnóti Miklós)

A 20.század mely tragédiáira vonatkozhatnak az alábbi részletek? (3)

„*megásni tűz elföldelni*”:

Diktatúrák(!) tömeggyilkosságai

„*Nagyvárad szőnyegbombázásakor*”:

2. világháború

„*hogy ne kéne nyelvünk/féltünkben lenyelnünk*”:

Trianon után a magyar kisebbség jogfosztottsága

Értelmezd a vers alapján az alábbi sorokat! (3)

„*Uram ki vagy s ki mégse vagy/magunkra azért mégse hagyj*”

Az Úr létezése itt a földi világban nem mutatkozik meg, sőt annak ellentmond a történelem sok-sok szörnyűsége; a költő mégis csak Hozzá tud fordulni, Benne tud bízni – ha a Földön nem is lehetséges a jobb világ, talán van túlvilági vigasz.

Ki az a magyar zeneszerző, akit Kányádi segítségül hív a versben?(1)

Bartók Béla

2.Sörény és koponya Poéma két részben két epilógussal többszöri nekirugaszkodással(15)

Mit jelentenek, mire utalnak a cím alábbi elemei? 6 pont)

„sörény és koponya”:

A Szürke nevű lóból ennyit hagytak a farkasok.(2)

„poéma”:

Hosszúvers – az epikát lírizáló modern műfaj, a szokásosnál sokkal hosszabb vers
(2)

„epilógus”:

Zárszó(1)

„többszöri nekirugaszkodással”:

1975-2002 között keletkezett a vers. (1)

A Biblia mely történetét idézi föl a vers első (később többször megismételt) szava? (2)

Krisztus föltámadását „harmadnapon”.

Ki a megszólítottja az Első rész következő részleteinek? (1-1)

„*Hiába siratod magad/hiába siratod/beomló vizesés/beomló homlokod*”

Saját maga a költő.

„Szöktél most is gyepűn által/lányoddal és unokáddal/hajnali kiruccanásra”

A lova, akit széttéptek a farkasok.

Kihez, milyen kéréssel fordul a költő a poéma zárásában? Mivel indokolja a kérését? (5)

Az Úrhoz. Arra kéri, hogy a Földön tartsa meg a növényeket, állatokat, és pusztuljon innen az ember. Mert az emberben nincs szeretet, alázat, csak pusztítani, gyűlölni, ölni tud. Hiába volt Krisztus áldozata is.